

INGLIZ VA O'ZBEK LINGVOMADANIYATIDA ALLANING O'RNI

Navoiy innovatsiyalar universiteti

Filologiya va tillarni o'qitish kafedrası

Ingliz tili ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabasi

Asadova Diyora Shuhrat qizi

Ilmiy rahbar: Xalilova M.I

Navoiy innovatsiyalar universiteti, v.b. dotsenti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ingliz va o'zbek lingvomadaniyatida allaning tutgan o'rni haqida so'z yuritiladi. Alla xalq og'zaki ijodining eng qadimiy va muhim janrlaridan biri hisoblanadi. U asosan bolani tinchlantirish va uxlatish maqsadida aytiladi. Shu bilan birga, allalarda xalqning milliy qadriyatlari, ona mehr-muhabbati va kelajakka bo'lgan yaxshi tilaklari aks etadi. Maqolada o'zbek va ingliz allalarining o'xshash hamda farqli jihatlari haqida fikr yuritilib, ularning lingvomadaniy ahamiyati yoritib beriladi.*

Kalit so'zlar: *alla, lullaby, lingvomadaniyat, madaniyat, og'zaki ijod, ona mehri, til, qadriyat.*

Abstract: *This article discusses the role of lullabies in English and Uzbek linguoculture. A lullaby is considered one of the oldest and most important genres of folklore. It is mainly sung to calm and put a child to sleep. At the same time, lullabies reflect the national values of the people, a mother's love, and good wishes for the child's future. The article examines the similarities and differences between Uzbek and English lullabies and highlights their linguocultural significance.*

Keywords: *lullaby, linguoculture, culture, folklore, mother's love, language, values*

Аннотация: *В данной статье рассматривается роль колыбельных песен в английской и узбекской лингвокультуре. Колыбельная песня считается одним из самых древних и важных жанров устного народного творчества. В основном она исполняется для того, чтобы успокоить и усыпить ребёнка.*

Вместе с тем в колыбельных отражаются национальные ценности народа, материнская любовь и добрые пожелания на будущее ребёнка. В статье рассматриваются сходства и различия узбекских и английских колыбельных песен, а также раскрывается их лингвокультурное значение.

Ключевые слова: колыбельная, лингвокультура, культура, устное народное творчество, материнская любовь, язык, ценности.

Xalq og‘zaki ijodi esa har bir millat madaniyatining eng qadimiy va boy qatlamlaridan biri hisoblanadi. Ertaklar, maqollar, qo‘shiqlar va allalar orqali xalqning dunyoqarashi, turmush tarzi va qadriyatlari ifodalanadi. Shunday janrlardan biri bu - alla hisoblanadi. Alla asosan onalar tomonidan bolani uxlatish vaqtida aytiladigan qo‘shiqdir. Alla orqali ona o‘z mehrini bildiradi, farzandiga yaxshi tilaklar bildiradi va uni tinchlantiradi. Shu bilan birga, bola ilk bor ona tilining ohangini aynan allalar orqali eshita boshlaydi. Shuning uchun ham allalar bolaning ruhiy va nutqiy rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda turli xalqlarning madaniyatini qiyosiy o‘rganish muhim masalalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, ingliz va o‘zbek allalarini lingvomadaniy jihatdan tahlil qilish ham qiziqarli va dolzarb mavzulardan biridir. O‘zbek xalqida alla juda qadimiy an‘analardan biri hisoblanadi. O‘zbek onalari azaldan bolalariga alla aytib ularni uxlatgan va shu orqali o‘z mehrini izhor qilgan. O‘zbek allalarida ko‘pincha farzandning kelajagi haqida yaxshi tilaklar aytiladi. Masalan, bolaning sog‘lom bo‘lishi, baxtli yashashi, ilmi inson bo‘lib yetishishi haqida orzu va umidlar bildiriladi. Allalarda ko‘pincha ota-onaning farzandiga bo‘lgan cheksiz muhabbati ifodalanadi. Shu sababli o‘zbek allalari juda samimiy va ta’sirchan bo‘ladi. Ularning tili sodda va tushunarli bo‘lib, ko‘pincha ohangdor so‘zlardan tashkil topadi. Takroriy so‘zlar va iboralar allaning musiqiyiligini oshiradi. Bu esa bolaga allani eshitishni yanada yoqimli qiladi. O‘zbek lingvomadaniyatida alla nafagat bolani uxlatish vositasi, balki tarbiyaviy ahamiyatga ega bo‘lgan janr hisoblanadi. Chunki bola hali kichik bo‘lsa ham, allalar orqali yaxshi so‘zlarni eshitadi va asta-sekin ona tiliga o‘rganib boradi. Ingliz madaniyatida

ham bolalarni uxlatish uchun aytiladigan qo'shiqlar mavjud bo'lib, ular "lullaby" deb ataladi. Ingliz allalari ham bolani tinchlantirish va uxlatish maqsadida aytiladi. Ular odatda qisqa, ritmik va qofiyalangan shaklda bo'ladi. Ingliz allalarida ba'zan tabiat manzaralari yoki turli obrazlar tasvirlanadi. Masalan, mashhur ingliz allalaridan biri "Rock-a-bye baby" hisoblanadi. Ushbu allada daraxt shoxidagi beshik haqida obrazli tasvir beriladi. Bu kabi allalar ham bolaga tinchlik hissini beradi va uning ruhiy holatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ingliz allalarining yana bir xususiyati shundaki, ularda ritm va qofiya juda muhim rol o'ynaydi. Bu esa bolaga so'zlarni eshitish va eslab qolishni osonlashtiradi. Shu bilan birga, bunday qo'shiqlar bolaning nutqiy rivojlanishiga ham yordam beradi. O'zbek va ingliz allalarini taqqoslab qaraydigan bo'lsak, ularning asosiy vazifasi deyarli bir xil ekanini ko'rish mumkin. Har ikkala madaniyatda ham alla bolani tinchlantirish va uxlatish uchun aytiladi. Shuningdek, har ikki xalq allalarida ham ona obrazi muhim o'rin egallaydi. Biroq ayrim farqlar ham mavjud. Masalan, o'zbek allalarida ko'proq farzandga garatilgan yaxshi tilaklar, oilaviy qadriyatlar va kelajak orzulari ifodalanadi. Ingliz allalarida esa ritm, qofiya va obrazlilik ko'proq uchraydi.

O'zbek xalqida alla juda qadimiy an'analardan biri hisoblanadi. O'zbek onalari azaldan bolalariga alla aytib ularni uxlatgan va shu orqali o'z mehrini izhor qilgan. O'zbek allalarida ko'pincha farzandning kelajagi haqida yaxshi tilaklar aytiladi. Masalan, bolaning sog'lom bo'lishi, baxtli yashashi, ilmi inson bo'lib yetishishi haqida orzu va umidlar bildiriladi. Allalarda ko'pincha ota-onaning farzandiga bo'lgan cheksiz muhabbati ifodalanadi. Shu sababli o'zbek allalari juda samimiy va ta'sirchan bo'ladi. Ularning tili sodda va tushunarli bo'lib, ko'pincha ohangdor so'zlardan tashkil topadi. Takroriy so'zlar va iboralar allaning musiqiyiligini oshiradi. Bu esa bolaga allani eshitishni yanada yoqimli qiladi. O'zbek lingvomadaniyatida alla nafagat bolani uxlatish vositasi, balki tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lgan janr hisoblanadi. Chunki bola hali kichik bo'lsa ham, allalar orqali yaxshi so'zlarni eshitadi va asta-sekin ona tiliga o'rganib boradi. Ingliz madaniyatida ham bolalarni uxlatish uchun aytiladigan qo'shiqlar mavjud bo'lib, ular "lullaby" deb ataladi. Ingliz allalari ham bolani tinchlantirish va uxlatish maqsadida aytiladi. Ular odatda qisqa,

ritmik va qofiyalangan shaklda bo'ladi. Ingliz allalarida ba'zan tabiat manzaralari yoki turli obrazlar tasvirlanadi. Masalan, mashhur ingliz allalaridan biri "Rock-a-bye baby" hisoblanadi. Ushbu allada daraxt shoxidagi beshik haqida obrazli tasvir beriladi. Bu kabi allalar ham bolaga tinchlik hissini beradi va uning ruhiy holatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ingliz allalarining yana bir xususiyati shundaki, ularda ritm va qofiya juda muhim rol o'ynaydi. Bu esa bolaga so'zlarni eshitish va eslab qolishni osonlashtiradi. Shu bilan birga, bunday qo'shiglar bolaning nutqiy rivojlanishiga ham yordam beradi. O'zbek va ingliz allalarini taqqoslab qaraydigan bo'lsak, ularning asosiy vazifasi deyarli bir xil ekanini ko'rish mumkin. Har ikkala madaniyatda ham alla bolani tinchlantirish va uxlatish uchun aytiladi. Shuningdek, har ikki xalq allalarida ham ona obrazi muhim o'rin egallaydi. Biroq ayrim farqlar ham mavjud. Masalan, o'zbek allalarida ko'proq farzandga garatilgan yaxshi tilaklar, oilaviy qadriyatlar va kelajak orzulari ifodalanadi. Ingliz allalarida esa ritm, qofiya va obrazlilik ko'proq uchraydi.

Metaforik boylik: Bolani "toyim", "bo'talog'im", "oyim", "quyoshim" kabi erkalash so'zlari bilan atash orqali ko'chmanchi va dehqonchilik madaniyatiga xos bo'lgan mehr tushunchalari ifodalanadi.

Diniy-ma'rifiy qatlam: O'zbek allalarida "Bismilloh", "Xudo bergan omonat", "Farishtalar hamrohing bo'lsin" kabi jumlar tez-tez uchraydi. Bu til va dinning uzviy bog'liqligini ko'rsatadi.

Ijtimoiy umid: Allalarda bola kelajakda "polvon", "olim", "elning koriga yaraydigan inson" bo'lishi niyat qilinadi. Bu o'zbek madaniyatidagi jamoaviylik (collectivism) ruhini aks ettiradi.

Ingliz Allalarida (Lullabies) Realizm va Tabiat Tasviri Ingliz lingvomadaniyatida allalar ko'pincha "Lullaby" yoki "Cradle song" deb ataladi. O'zbek allalaridan farqli o'laroq, ingliz allalarida biroz realistik va ba'zan "ogohlantiruvchi" ohanglar mavjud.

Ritm va Alliteratsiya: Ingliz allalarida so'zlarning tovushdoshligi (masalan, "Rock-a-bye, baby, on the tree top") va ritm juda muhim. Bu bolaning tilni idrok etish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tabiat va Atrof-muhit: "Twinkle, Twinkle, Little Star" yoki "Hush, Little Baby" kabi qo'shiqlarda koinot, qushlar, yulduzlar va moddiy buyumlar (kumush uzuk, ko'zgu) ko'p tilga olinadi. Bu g'arb madaniyatidagi individualizm va tashqi dunyoni o'rganishga bo'lgan qiziqishni ko'rsatadi.

Sujet chizig'i: Ingliz allalarida ko'pincha kichik bir hikoya aytiladi. Masalan, beshikning daraxt shoxida tebranishi va yiqilishi haqidagi metaforalar hayotning xavf-xatarlari haqida bilvosita ma'lumot beradi.

Har ikki madaniyatda ham alla - psixolingvistik ko'prikdir. Onaning ovoz tembri, takrorlanuvchi bo'g'inlar (o'zbekcha "alla-yo alla", inglizcha "loo-li, loo-li") bolada xavfsizlik hissini uyg'otadi.

Xulosa qilib aytganda, alla har bir xalq madaniyatida muhim o'rin egallaydigan og'zaki ijod janrlaridan biri hisoblanadi. Alla orqali ona o'z farzandiga mehrini bildiradi, uni tinchlantiradi va uyquga ketishiga yordam beradi. Shu bilan birga, allalarda xalqning milliy qadriyatlari, turmush tarzi va dunyoqarashi ham aks etadi.

O'zbek xalqida alla juda qadimdan mavjud bo'lib, u oilaviy hayotning muhim qismi hisoblanadi. O'zbek allalarida ko'pincha farzandga nisbatan yaxshi tilaklar, kelajak haqidagi orzular va ota-onaning mehr-muhabbati ifodalanadi. Bunday allalar orqali bola kichik yoshidan boshlab ijobiy so'zlarni eshitadi va asta-sekin ona tilining ohangiga o'rganib boradi. Shu sababli alla bolalarning ruhiy va nutqiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Ingliz madaniyatida ham allalar muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular "lullaby" deb ataladi. Ingliz allalari ham bolani tinchlantirish va uxlatish maqsadida aytiladi. Ular ko'pincha qisqa, ritmik va qofiyalangan bo'ladi. Ingliz allalarida tabiat obrazlari yoki turli tasvirlar uchrashi mumkin. Bu esa qo'shiqlarga badiiylik va obrazlilik bag'ishlaydi. O'zbek va ingliz allalarini taqqoslab ko'rganimizda, ularning asosiy vazifasi deyarli bir xil ekanini ko'rish mumkin. Har ikkala madaniyatda ham alla bolani tinchlantirish va unga mehr berish vositasi hisoblanadi. Shu bilan birga, ularning mazmunida ayrim farqlar mavjud. Masalan, o'zbek allalarida ko'proq farzandga qaratilgan yaxshi tilaklar va oilaviy qadriyatlar ifodalansa, ingliz allalarida ritm va obrazlilik ko'proq namoyon bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mahmudov N. Til va madaniyat. - Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi nashriyoti, 2013.
2. Safarov Sh. Lingvomadaniyatshunoslik asoslari. - Toshkent: Fan nashriyoti, 2015.
3. O'zbek xalq og'zaki ijodi namunalari. - Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, 2010.
4. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. - Cambridge University Press, 2003.
5. Opie I., Opie P. The Oxford Dictionary of Nursery Rhymes. - Oxford University Press, 1997.
6. Rahmatullayev Sh. Hozirgi o'zbek adabiy tili. - Toshkent: Universitet nashriyoti, 2006.